

Olvasólámpa

*SZÉKELYEK RÉGI MAGYAR PRÓZÁJA*¹

Milyenek voltunk? Másképpen szólva: hogy éltek, hogy szóltak az előttünk járók, gondoltak-e ránk? Elképzelték-e szülőföldjük jövőendő történetét, lakóit?

Bizonyára álmodtak rólunk.

Álmodtak is, nem csak harcoltak, megjelentek, gürcöltek, társalogtak. Mertek képzelődni, a tapasztaltakat tovább gondolni. Ezért nehéz megvonni a határt (ezúttal nem is kívánunk ilyen határt vonni) tényirodalom és fantáziapróza között. Értjük-e az előttünk járók szavát? (Szabad-e azt a valaha sűrűn írt, egy tömbbe szorított sokféle mondanót vesszővel, párbeszédjelekkel „lefordítani” a mai olvasónak? Ezzel mepróbáltuk...)

E kötetben csaknem háromszáz év szövegkincséből, a székelyudvarhelyi kódex megírásától (1526) Baróti Szabó Dávid búcsúleveléig (1819) mutatunk fel változatos darabokat, ismerős vagy most felfedező olvasmányokat; többnyire részleteket terjedelmesebb művekből.

A próza hosszabb lélegzetű, előre nem sejthető ritmusú mondatok összefüggő sora, a nyelv különleges szerveződése. Ide tartozónak véltük a prédikáció és a tanító szándékú szövegek, meg a hagyományosan szépirodalminak számító műfajok – a regény, a novella, az anekdota – mellett a fordulatos levelet, a személyes tapasztalatokat rögzítő vagy a csoport múltját megjelenítő elbeszéléseket is.

Feltárás minden válogatás.

A korszak írástudói környezetükhöz vagy az utókorhoz (a régiek kedvelt latin terminusával szólva a *posteritáshoz*) fordulva használták a tollat, olvasmányok, események, viselkedésmódok rögzítésére, értelmezésére. Magyarul írtak – csodálkozhatunk az írott nyelv gyakori latin vendégszövegein, de a régiségben ez volt a szokás. Az időben minden nyelv változik, a magyar is; azonos időben is a nyelvhasználatok sokféleségét jelentette és jelenti; maga az írott szöveg csak árnyéka az élőnyelvi kifejezés színeinek, ízeinek...

Rozsnyai Dávid bizarr írása azonban éppen a játékos nyelvkeverés miatt érhetett el a 17. században, és ér el ma is, humoros hatást.

1 *Régi székely írók*. Csikszereda, 2017, Hargita Kiadóhivatal. (Székely Könyvtár 56.)

Mikes Kelemenből kettőt is ajánl az antológia: a háromszéki főkapitány levelét, a hazáján kívül bujdosótól nemcsak az 1794 óta nyomtatásban is olvasható (törökországi) leveleit, hanem a 20. századig kéziratba „rekedt” fordításai közül is kettőt: Erdélybe hazaküldött misztikus dialógusát (Benoît van Haeften műve alapján) és egy, a korban divatos érzékeny kalandregény magyarítását. Ennek eredetije (Madeleine-Angélique de Gomez *Les Journées amusantes, dédiées au roi*) 1722-ben jelent meg Párizsban.

Van, ahol a szükszavú praktikumot az álmélkodás élménye avatja prózává (Kálnoki István kertleírásában), vagy az otthonosság és a kíváncsiság dinamikája (Pekri Polixéna bécsi naplójában) – vagy az események végzetszerűségének gondolata: a történelem mint rémdráma jóvátehetetlensége (Bánffi Dénes megölésének felidézése Cserei Mihály *Históriájában*).

A prózaszövegeket jellegük szerint csoportosítva egy-egy tömbön belül időrendben (a szövegek létrejötte rendjében) közöljük; történetelbeszélést, vallásos szövegeket, értekező prózát, érzékeny históriákat, leveleket, szöveges mókázást.

Ugyanattól a szerzőtől több írást közreadva jelezzük az írói képességek elismerésre méltó sokféleségét. Felismerjük közben, hogy a stílusok divatváltozása (két-három-négyszáz év azért nagy idő) provokációként hat...

Fordításokat is az irodalmi próza körébe vontunk – ezek a munkák a szerzők tudatosságára, a nyelv „munkába vonására”, közvetítő képességeire utalhatnak.

Kedves olvasó! Utalások, jelentések, elhallgatások, sejtetések, felelőség és tréfálkozás jegyében találkozunk itt egymással és olvasójjukkal a régi írások. Az írásmódot közelítettük a mai helyesíráshoz, de az egyéni nyelvhasználatot következetesen jelző szövegeken keveset változtattunk (például Kovásznai Sándor szövegén).

Hogy hangoznak e szövegek elmondva? Életre is kelnének a jelentések?

Székelyek voltak-e az itt megszólított szerzők? E papok, katonák, nemesemberek, tollforgató hölgyek, udvari népek... Arra figyeltünk, hol születtek vagy hol éltek huzamosabban szerzőink. Írásos nyelvhasználatuk, esetleges vallomások szövegeik ritkán szólnak tételesen ilyen identitásról. (Szabó Dávid például Baróton született, Székelyudvar-

helyen tanult, s bár élete nagy részét a Székelyföldtől távol élte le, költőtársai székelyként emlegették.)

Erdélyiségről, magyarságról, székelységről – de az emberi élet mindenkori tétjeiről is szólnak ezek az írások: hűségéről és pártoskodásról, vallásról, hétköznapokról, pompáról és tragédiákról. A nyelvről magáról is.

Több ilyen antológiát lehetne összeállítani, ez a mostani kedvteremtő kíván lenni történetek ösvényein, az olvasó kíváncsiság idejében... Megfejtésre váró (székely) mondatok, megírandó szerzői életutak, emberi hangok időben-időtlenységben: örömmel ajánlom! (*Egyed Emese*)

NAGYBACZONI NAGY VILMOS: VÉGZETES ESZTENDŐK²

Magyarország második világháborús részvételéről már sok könyv jelent meg. A székely származású Nagybaczoni Nagy Vilmos könyve annyiban rendhagyó a témában, hogy a szerző 1942 szeptembere és 1943 júniusa között Magyarország honvédelmi minisztere volt. Úgy mond „első kézből” származó információkkal bírt arról az időszakról, belülről ismerte az akkori döntéshozó állami apparátus működését, közeli kapcsolatban állt az ország hatalmi pozícióban lévő személyeivel. Már honvédelmi miniszteri kinevezése előtt is vezető katonai funkciókban volt. Az első bécsi döntés előkészületeként 1938-ban a budapesti I. hadtest élén (altábornagyként) bevonult a Magyarországhoz visszacsatolt felvidéki Ipolyságra, majd a második bécsi döntés után, 1940-ben, az újonnan felállított 1. magyar hadsereg parancsnokaként (és immár vezérezredesként, ami az akkori legmagasabb magyar tábornoki rang volt) a szintén Magyarországhoz visszacsatolt Észak-Erdély katonai megszállásában vett részt, ő vezette a Marosvásárhelyre bevonuló csapatokat. De hadtörténészként is jelentőset alkotott, az első világháborúról – amelyben maga is részt vett – írott könyvei ma is hivatkozási alapul szolgálnak.

A *Végzetes esztendők* az 1938–1945 közötti időszak magyar katonai eseményeit, azok vonatkozásait taglalja. Tömören, világosan, szakszerűen. Korabeli dokumentumokra is támaszkodva, mindig objektivitásra törekedve. A történések higgadt számbavétele pedig nem lehetett könnyű, azok után, hogy Nagybaczoni Nagy Vilmosnak mennyi gáncsban és retorzióban volt része, mind egyes magyar politikusok, mind a

német hadvezetés részéről. Aminek oka az ő régi vágású tisztessége és embersége volt egy olyan korban, amikor gyűlöletet keltő szólamok uszítottak, és a világháború borzalmai mellett egyeseknek az volt a legfőbb gondjuk, hogy megalázzák, kínozzák és megsemmisítsék saját honfitársaik egy részét. Konkrétan a zsidó származású munkaszolgálatosokat, akikkel a magyar tiszti- és altiszti kar nyilas beállítottaságú része megengedhetetlen módon bánt. Nagybacsoni Nagy Vilmos honvédelmi miniszterként intézkedéseket foganatosított ez ellen. Idézem őt: „Meggzűntettem a munkásszázadok fogolyként való kezelését. Elrendeltem, hogy a betegeteket és a szolgálatra alkalmatlanokat azonnal le kell szerelni. Megköveteltem, hogy a munkaszolgálatosok ellátása megfelelő legyen... eltítottam a rossz bánásmódot és a testi fenytést. A legszigorúbb vizsgálatot indítottam, majd súlyos büntetések szabtattam ki azokra, akik a munkásszázadok embereivel brutálisan bántak, azokat bántalmazták, ütötték-verték vagy – megzsarolták. Ezek az intézkedések azonban a minisztérium tisztikarának egy részében igen nagy ellenszenvet váltottak ki irányomban. Ezek az urak egyetértettek a nyilasokkal.” Ennek hatására a munkaszolgálatosok helyzete – ha átmenetileg is – sokat javult. A háború után, 1965-ben a jeruzsálemi Jad Vasem Intézet a „Világ Igaza” címmel tüntette ki Nagybacsoni Nagy Vilmost.

Még 1941-ben, vagyis honvédelmi minisztersége előtt ellene volt, hogy Magyarország oktalanul és értelmetlenül hadat üzenjen a Szovjetuniónak. Honvédelmi minisztersége ideje alatt a magyar katonák érdekében, a felszerelésük kiegészítésére tett német ígéretek betartásáért, az orosz frontról való hazahozatalukért is tett lépéseket, sajnos, a német hadvezetés ezeknek mindig ellenszegült, ígéreteit sohasem teljesítette. Úgy tűnhet, hadügyekben egy honvédelmi miniszter mindenható. Pedig nem, Nagybacsoni Nagy Vilmos keze is erősen meg volt kötve, egyrészt a történelmi körülményektől, a külpolitikai helyzettől, másrészt meg az ország szélsőjobboldali ellenzékétől, néha saját pártja politikájától is. De egy út minden körülmény közepette nyitva állt előtte, és ő nem is mulasztotta el: emberségesnek lenni. Segíteni az üldözötteken, kiközösítetteken, kiszolgáltatottakon. Embertelen körülmények dacára is megmaradni embernek. Lehet, nem könnyű, néha nem is népszerű, de hosszú távon ki szokott derülni: ez a jó választás.

Még ha ezért közben retorziók érik is az embert. A magyar mondás szerint: nem az a legény, aki üti, hanem aki állja.

Nagybaczoni Nagy Vilmos állta a sarat. A háború vége felé a nyilasok letartóztatták és internálták, a kivégzéstől csak a háború befejezése mentette meg. A Rákosi-korszakban megfosztották rangjától és nyugdíjától, idős kora ellenére egyszerű szegkovácsként kereste a kenyerét. Később ugyan Románia akkori miniszterelnöke, dr. Petru Groza közbenjárására (még az erdélyi szászvárosi gimnáziumból ismerték egymást, együtt érettségiztek) visszakapta a nyugdíját – de ez már egy másik történet.

A *Végzetes esztendők*, azon túl, hogy segít tisztábban látni múltunknak egy fontos szeletét, emberségből, tisztos helytállásból is példát nyújt. (Molnár Vilmos)

DOMOKOS PÁL PÉTER: MOLDVAI ÚTJAIM³

1929-et írunk. Ekkor indul el először Moldvába Domokos Pál Péter, az éppen állás nélkül maradt fiatal tanárember, hogy Bartók hatására nekilásson a moldvai csángó népdalok gyűjtésének. Talán ő sem sejtette még akkor, hogy személyes sorsa ezzel végérvényesen összefonódik a moldvai csángómagyarok sorsával. Csak azt tudta, hogy kisebbségbe került erdélyi magyar értelmiségiként talán még nagyobb felelősség hárul rá, mint elődeire. „Népemet nagy veszedelem fenyegeti az új világban, s hogy az ember menthesse valamiképpen, ahhoz fel kell készülni. (...) És a népem helyett, aki nem tud szólni, miért ne szólhatnék én, akit megáldott a sors azzal, hogy el tudja mondani azt, amit a népe nem tud.”

Mert jártak már előtte is többen Moldvában, gondoljunk csak Bandinusra, Zöld Péterre, Petrás Incze Jánosra, jelentek meg beszámoló, gyűjtések, útinaplók az ott élő magyarokról, de felelősségtudata és személyes elkötelezettsége megkülönbözteti őt és életművét a másokétól. Nem véletlenül nevezték később a moldvai magyarok vándorapostolának, hiszen nemcsak kutatóként járta végig a moldvai magyar falvakat, nemcsak népdalokat gyűjtött, hanem a csángó ügy nagykövetévé, mindenek szolgálatjává vált.

Eredeti tervéhez híven, teljesítve a kitűzött feladatot, 1931-ben közzéteszi a hengerekre felvett dallamait, majd a gyűjtött anyag

3 Csíkszereda, 2017, Hargita Kiadóhivatal. (Székely Könyvtár 58.)

kapcsán elsőként fogalmazza meg azt, hogy Moldvát a magyar népzene önálló dialektusterületének kell tekinteni.

De Domokos Pál Pétert nemcsak a csángók népdalai, balladái és ezek közkinccsé tétele érdekelte, nemcsak Moldva történetével, népesedési kérdéseivel foglalkozott, mint egy átlag kutató, hanem fel akarta tártani, be akarta mutatni e népcsoport évszázados küzdelmét, keserű sorsát is. A moldvai csángómagyarok sorsa iránti közös felelősségünkre hívja fel a figyelmet azzal az ajánlással is, mellyel útjára indítja kötetét: *Nektek magyaroknak, róluk magyarokról*, mintegy utalva arra, hogy a közöny és a tudatlanság nem lehet mentség számunkra.

Utazásai során több mint ötven településen fordult meg, hol kerékpáron, hol szekéren, hol gyalog járva be ezeket. Naplószerű feljegyzéseit falvanként leírt névsorokkal, népszámlálási adatokkal egészíti ki, beszámolóit számos fontos néprajzi adatot, leírást tartalmaznak. Olyan ritka és értékes magyar nyelvű írásos emlékekről tudósít, mint az 1671-ből való Forrófalvi imádságos könyv, vagy a Kájoni Cantionaléja.

Moldvai útjainak legfontosabb tudományos hozadéka kétségtávolan a népzenei anyag, de ugyanilyen jelentőségű az is, hogy felkeltette az érdeklődést a moldvai csángók iránt: számos kutató szegődött azóta a nyomába és indul el ma is a nyomdokain, hivatásos és önkéntes gyűjtők igyekeznek feltárni azt a világot, melyet általa ismerhettünk meg.

Az eszményképének tekintett Kájoni János szavaival fogalmazza meg életének és munkásságának vezérgondolatát: „édes Hazámnak akartam szolgálni”. Vallomása szerint ez az ösztönzés tette képessé arra, amit csinált, és ami semmivel sem több, mint amit mindenki megtehet, akiben szív, szeretet és munkakészség, hajlandóság van.

Reméljük, hogy a tőle kapott örökségnek – és itt nemcsak a tudományos munkásságára gondolunk, hanem példaértékű közösségtudatára, emberi magatartására – méltó továbbvivői lehetünk. (*Mirk Szidónia-Kata*)

SZEMLÉR FERENC: VÁLOGATOTT VERSEK⁴

Ha valaki végképp eltűnni látszik a XX. századi irodalomtörténet süllyesztőjében: ő az. Olvasni ugyanis nem (nagyon) olvassák, szavalni nem szavalják, neve és életműve az irodalomtörténetek és a könyvtárak raktárai mélyén szunnyad, várva az újrafelfedezését. Ezek így nagyon

4 Csíkszereda, 2017, Hargita Kiadóhivatal. (Székely Könyvtár 59.)

kegyetlen mondatok. Amikor azonban fellapoztam a marosvásárhelyi orvos-költő barátomtól ajándékba kapott, a harmincas évek elején megjelent kötetét, az volt az érzésem, hogy méltatlanul van ott, ahol van, és hogy megérdemli, hogy újra elővegyük, kihalásszuk abból a vélt vagy valós süllyesztőből. Egyébként azt tartják róla, hogy jó költő (is) volt. Különösen a két világháború közötti időszakban. Kíváncsi voltam: hát akkor lássuk, hogy mi is van igazából. Az volt? Vagy milyen költő volt? S vajon mit ér, mennyit nyom a később két város könyvtárából, meg egy magánkönyvtárból beszerzett, előzetes válogatásban is bő 1500 oldalnyi, kisebb szünetekkel egymás után (1967-ben, 1969-ben és 1983-ban) Bukarestben, a Kriterion Könyvkiadó gondozásában megjelent háromkötetes (válogatott) gyűjtemény anyaga? Ott van-e a helye a romániai magyar költők panoptikumában, aranyszalag-tárában Szemlér Ferenc verseinek? Nyilván ott van. S ha igen, akkor mégis miért nincsen ott? A Dsidáék társaságában jelentkező, a „helikoni triász” utáni nemzedék fontos tagjaként mit tett le az asztalra, letett-e valami nagyon nagyot egyáltalán?

Természetesen még sok kérdés feltevődik, amelyre – azt gondolom – nem az én tisztem válaszolni. Válaszoljanak majd az irodalomkritikusok, az irodalomtörténészek. Én csupán arra voltam kíváncsi, hogy kijön-e egy ilyen testes életműből valamifajta érvényes, ma is olvasható, nem áthallásos, nem átideologizált, csupán az esztétikum felől olvasható és olvasandó költészet. És válaszolhatok is rá most már, hogy igen: kijön.

Nagyszerűen indult. Már néhány évvel költői jelentkezése után a *Nyugat* kritikája jelölte ki lírájának a helyét. Akkor, amikor a „helikoni triász” tagjairól alig, de inkább nem vett tudomást. Első három verseskötetét Sárközi György, Szerb Antal, Vas István méltatja, de Radnóti is elismeréssel ír róla a naplójában. Aztán Baumgarten-díj stb. Alanyi költő, személyes lírát művelő, formaértő, kitűnő formaművész. Fel is figyelnek rá szinte rögtön, nem csak itthon, és különösen (és főleg!) nem itthon. Alanyi költő, vagyis: ami az életben, az életében, az a költészetében. Verseiből, ha nem lenne más egyéb fogódzónk, nyugodtan összerakhatnánk az önéletrajzát. Udvarhely, Brassó, Bukarest, majd megint Brassó, megint Bukarest. Két házasság, gyerekek, ügyvédkedés, politikai szerepvállalás. És itt meg is állhatunk egy pillanatra: hiszen ennek az időszaknak a költeményeit, akárcsak a

korábban általam szerkesztett pályatársa, Horváth István hasonló korszakban írt líráját csakompakk ki is rámolhatjuk az életműből. Mint ahogy – amennyire lehetett – maga is megtette ezt helyel-közzel a későbbi válogatásokban.

Szóval: nagyszerű fogadtatás, a kezdeti *Nyugat*-hatás után avantgárd kalandozás, majd klasszicizálódás nála is, akárcsak a második *Nyugat*-nemzedék tagjainál, Radnótiéknál. A nemzedékénél. Ahogy lassan haladtam előre a hatalmas költői életműben, csak úgy jelölgettem be a jó verseket, és a különböző költő-neveket is, akiknek hangjára, hangütésére lehet ismerni a költészetében. Kötött forma és szabadvers, borongós befelé fordulás és expresszionista harsányság, kollektivitás-keresés és társadalmi elégedetlenség, az emberek testvériségének érzése és ódai lelkesültség a modern technikáról, természetélmény és harmónia-keresés váltja egymást a szépen sorjázó költeményekben. Radnóti, Babits, Ady, József Attila, Kassák, de még Dsida lírai hangja is előbukik, felsejlik itt-ott a sorok mögött. Még a tipikus Szemlér-vers-típus is kitapintható ezekből az évekből, amikor az egyediből kibont valami, sokszor bizony erőltetett, zavaros általánost. Jelképet a szinte semmiből. Sok helyütt, bizony, már-már a paródia határát is súrolván. Ha csak nem tekintjük tudatos fricskázásnak, fityiszt mutatásnak, amire – szór mentén ugyan –, de szintén találunk elvétve példákat. No, de ne legyünk igazságtalanok, hiszen egyik ámulatból a másikba eshet az életmű olvasója: gyöngyszemeket és csekélyebbecske, kétesebbecske értékű darabokat is talál itt egymás után. De az egy-egy, nem túlon túl sokszor feltűnő gyöngyszem, vagy kitűnő passzus egy-egy teljesen végig nem vitt, a végére majdhogynem teljesen leülő versben mégiscsak kárpótol a ráfordított időért.

A több mint 1500 oldalnyi gyűjteményből kikerülő majd 130 oldalnyi lírai anyag, ami egyben mutatja e pálya ívét is, igen szépen jelöli egy kivételes, megszenvedett, a század mocskáiban megmerítkezett, annak poklában és mennyországában egyaránt járt költői pálya állomásait. Egy olyan évszázadban, amikor a magasból a mélybe, a mélyből a magasba lehetett jutni egyik napról a másikra. És nem biztos, hogy érdemek, különösen költőiek szerint. (*Fekete Vince*)

GYÖRFFI KÁLMÁN: VÁLOGATOTT NOVELLÁK⁵

Vajon a tizenévesek miért örülnek *jobban* azoknak az íróknak-költőknek, akiket „csak úgy”, mintegy mellékesen, a magyarórákat széles ívben elkerülve fedeznek fel magunknak? A választ nem tudom, de középiskolás koromban, az 1980-as évek végén nekem is volt legalább két *ilyen* olvasmányélményem: Sütő István *én, Dániel* című verseskötete, illetve Györffi Kálmán *Johannes* című hosszú novellája a *Mézízű napjainkból*. Sütő István verseiből tíz év múlva államvizsga-dolgozatot írtam a kolozsvári BBTE bölcsészkarán, Györffi Kálmán novelláiból pedig, íme, egy vékonyka kötetre valót válogattam a Székely Könyvtár sorozatba. A kör bezárult, mondhatnám elégedetten, csakhogy ifjúkorom nagy kedvence, a *Johannes* most hiányzik a válogatásból. Milyen szempontok szerint válogattam ki tehát mindössze 7 darab novellát a Györffi-írásokból?

Általában lenni szokott valami a levegőben, amit okos emberek, jobb szó híján, „korszellem”-nek neveznek, s amivel meg is magyarázzák, hogy egymástól távol alkotó, egymásról mit sem sejtő írók miért kerülnek egymás mellé egy-egy olvasó fejében. Itt és most mindössze három könyvcímet említek: 1973-ban jelent meg Györffi Kálmán első kötete, a *Csendes hétköznapiak*, 1975-ben Hajnóczy Péter *A fűtő* című első kötete, illetve 1976-ban az amerikai Raymond Carver első igazi kötete, a *Will You Please Be Quiet, Please?* Ma már tudjuk, hogy azokban az években főleg a metafikciónak, a szövegirodalomnak volt „konjunk-túrája” a világirodalomban, de azt is tudjuk, hogy minden csoda három napig tart, s a „történet”, az „elbeszélés” (legyen bármennyire minimális) előbb-utóbb megtalálja a maga olvasóját.

De a történeten kívül mi a közös ebben a három szerzőben? Nos, mintha ugyanaz az életszagúság, életközelség lenne jellemző mindegyikükre (legalábbis szerintem): csendes (vagy ironikusabban: mézízű) napokról, teljesen hétköznapi emberekről írnak, jóformán ugyanazon az objektív, szenttelen, tárgyiasan leltározó nyelven. Aztán: nem tudom, miért, de az itt olvasható Györffi-novellákról (a már említett kortársakon kívül) nekem folyton Csehov semmi-történetei, nagy magányosai jutottak eszembe. Mert miről is ír Györffi Kálmán? Megszületünk, gyerekek vagyunk, néha szeretnénk megszökni egy

5 Csíkszereda, 2017, Hargita Kiadóhivatal. (Székely Könyvtár 60.)

másik, sokkal szebb világba (*Integetsz majd a túlsó partról*), majd lassan felnövünk, szerelmesek leszünk (*Mézízű napjaink*), családot alapítunk, aztán vagy szétesik a család (*Elrohanásaim*), vagy együtt maradunk (*Csendes hétköznapiok*), de ebben sincs semmi köszönet, hiszen így is, úgy is egyedül vagyunk (*Játékaim, Nagytakarítás*). „...reggel felkelek, veszem a cipőmet, hogy felhúzzam, kimászik belőle egy marokra való svábbogár, délben hazamegyek, az asztalon nyüzsögnek a svábbogarak, este bemegyek a fürdőszobába, és megengedem a csapot, hogy megfürödjek, hörög a csap, kövér svábbogarakat pottyant ki magából, nézem, ahogy lassan telik a kád ezekkel a páncélos hátú, fekete bogarakkal, levetkőzöm és elzárom a csapot, benyúlok a kádba, felkavarom őket, és csendesen belefekszem. Hát ez a magány” – olvashatjuk Györffi Kálmán *Az otromba férfiak magányossága* című hosszú novellájában (amelyre amúgy maga a szerző hívta föl a figyelmemet, s amelyik most jelenik meg kötetben először!).

Vigasztalan világ-e Györffi Kálmán prózájának világa? Szívesen válaszolnám, hogy csak annyira, mint Csehov (vagy Carver, vagy Hajnóczy) világa, de ezzel nem mondanék semmit. Inkább arra kérem a T. Olvasót, hogy – miután elolvasta *ezt* a Györffi-kötetet – mutasson nekem egy... nem, nem egy igaz embert, hanem egy olyan világot, ahol nem vagyunk menthetetlenül egyedül, „egyedül, akár a sarki fény”... (*Lövétei Lázár László*)

Ártér (linómetszet)